

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.020.01.2020

Pan
Piotr Przewdzing
Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
w Cieszynie
ul. Liburnia 2a
43-400 Cieszyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/087 – Przeciwdziałanie dostępności nowych narkotyków

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Cieszynie ¹ , ul. Liburnia 2a, 43-100 Cieszyn
Kierownik jednostki kontrolowanej	Piotr Przewdzing - Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Cieszynie ² od 15 marca 2018 r. (akta kontroli str. 70)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu przeciwdziałanie dostępności nowych narkotyków³.2. Działania w obszarze ograniczenia dostępności nowych narkotyków.3. Współpraca z innymi organami administracji publicznej w obszarze ograniczenia dostępności nowych narkotyków.
Okres objęty kontrolą	Od 21 sierpnia 2018 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych (z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem oraz danych statystycznych z lat poprzednich).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Krzysztof Baron, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/231/2020 z 28 sierpnia 2020 r.2. Aleksander Górniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/241/2020 z 7 września 2020 r.3. Piotr Jużków, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/237/2020 z 2 września 2020 r. (akta kontroli str. 1-6)

¹ Dalej: „Stacja” lub „PSSE”.

² Dalej: „Dyrektor PSSE” lub „PPIS”.

³ Zgodnie z definicją przyjętą na potrzeby kontroli P/20/087, nowymi narkotykami określa się zarówno środki zastępcze jak i nowe substancje psychoaktywne.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie NIK, przyjęte w Stacji rozwiązania organizacyjne umożliwiały w okresie objętym kontrolą prawidłową realizację zadań na rzecz przeciwdziałania dostępności nowych narkotyków. Działania w tym zakresie podejmowano w ramach posiadanych uprawnień i kompetencji i polegały one na rejestracji przypadków zatruc i podejrzeń zatruc nowymi narkotykami oraz zgonów, których przyczyną było zatrucie tymi środkami, wydawaniu decyzji administracyjnych dotyczących nowych narkotyków, zapewnieniu bezpiecznego przechowywania produktów stanowiących lub mogących stanowić nowe narkotyki oraz przekazywaniu informacji mogących przyczynić się do lepszego rozpoznania sytuacji w tym obszarze. PPIS współdziałał z innymi instytucjami, które podejmowały działania ograniczające i eliminujące występowanie nowych narkotyków oraz prowadził szkolenia i spotkania, na których przekazywano wiedzę o szkodliwości używania nowych narkotyków.

Nie wystąpiły przypadki ograniczenia lub zaniechania przez PPIS działań związanych z przeciwdziałaniem dostępności nowych narkotyków spowodowane pojawieniem się w 2020 r. epidemii COVID-19.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na niewypisaniu do ewidencji korespondencji przychodzącej do PSSE przypadków zatruc nowymi narkotykami, nieterminowym ich przekazywaniu w systemie SMIOD oraz wydaniu decyzji z naruszeniem ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁶.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozwiązania organizacyjne mające na celu przeciwdziałanie dostępności nowych narkotyków.

Opis stanu faktycznego

1.1. PSSE działała w oparciu o Statut z 2011 r.,⁸ określający charakter, zasięg terytorialny oraz zakres jej zadań. Zarządzeniami Wojewody Śląskiego nr 37/12 z dnia 21 grudnia 2012 r.⁹ oraz 349/17 z dnia 18 grudnia 2017 r.¹⁰ wprowadzono w nim zmiany dotyczące charakteru funkcjonowania Stacji. W regulaminie organizacyjnym PSSE ustalono strukturę organizacyjną oraz określono szczegółowe zadania poszczególnych komórek. W statucie, ani w regulaminie organizacyjnym nie wyodrębniono komórki organizacyjnej, której powierzono realizację zadań z zakresu przeciwdziałania dostępności nowych narkotyków.

Od 7 kwietnia 2016 r. w PSSE działał powołany zarządzeniem PPIS¹¹ siedmioosobowy zespół do spraw środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych¹². W skład zespołu wszedł Kierownik Oddziału Nadzoru Sanitarnego – pełniący funkcję koordynatora oraz po dwie osoby z Sekcji Higieny Pracy, Sekcji Epidemiologii i Sekcji Oświaty Zdrowotnej. Do zadań zespołu należało:

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 852, ze zm.; dalej: „ustawa o PN”.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Nadany Zarządzeniem nr 370/11 Wojewody Śląskiego z dnia 27 listopada 2011 r.

⁹ Obowiązywało do dnia 17 grudnia 2017 r.

¹⁰ Przedsiębiorstwo lecznicze przemianowano na zakład leczniczy w rozumieniu obowiązującego wówczas art. 2 ust 1 pkt 14 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1638, ze zm.).

¹¹ Zarządzenie Dyrektora PSSE nr 0147/05/2016 w sprawie powołania Zespołu do spraw środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych w PSSE w Cieszynie.

¹² Dalej: „Zespół”.

- 1) sprawowanie nadzoru w zakresie egzekwowania zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu nowych narkotyków;
- 2) wprowadzanie do Systemu Monitorowania Informacji o Środkach Zastępczych i Nowych Substancjach Psychoaktywnych (SMIOD) przypadków zatruc;
- 3) współpraca ze Służbą Celną (obecnie KAS), Policją i innymi organami ścigania w zakresie egzekwowania zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu nowych narkotyków;
- 4) opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjnych z zakresu wpływu nowych narkotyków na zdrowie ludzi, w tym prowadzenie edukacyjnych kampanii społecznych, podnoszenie wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych oraz zasad przeciwdziałania ich nabywania i spożywania;
- 5) prowadzenie działań profilaktycznych we współpracy z Głównym Inspektorem Sanitarnym (GIS) w obszarze nowych narkotyków z właściwymi organami i organizacjami;
- 6) raportowanie o przypadkach zatruc dopalaczami na podstawie współpracy z konsultantami, podmiotami leczniczymi.

Zakresy czynności członków Zespołu obejmowały zadania powierzone ww. zarządzeniem Dyrektora PSSE.

(akta kontroli str. 7-57, 58-59)

Ustalenia niniejszej kontroli wskazują, iż ww. zadania w okresie objętym kontrolą były realizowane.

1.2. Po wejściu w życie nowelizacji ustawy o PN, wprowadzonej ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej¹³, zakres zadań członków Zespołu nie został zmieniony, gdyż przypisane im zadania umożliwiały realizację ustawowych zadań PSSE. Podobnie w PSSE nie wprowadzono zmian organizacyjnych związanych z podpisaniem Porozumienia z dnia 26 listopada 2018 r., zawartego w Warszawie pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Komendantem Głównym Policji, Szefem Krajowej Administracji Skarbowej, Prokuratorem Krajowym, Komendantem Głównym Straży Granicznej i Głównym Inspektorem Farmaceutycznym o współpracy w celu sprawnego i skutecznego wykonywania zadań w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych¹⁴.

Dodatkowo PPIS w wyjaśnieniach podał, że: „Po zapoznaniu się z treścią porozumienia uznano, iż działania zespołu są wystarczające do realizacji obowiązków wynikających z cytowanego porozumienia, w związku z tym nie wprowadzono dodatkowych rozwiązań organizacyjnych na szczeblu PSSE.”

(akta kontroli str. 90-116, 162-164)

1.3. W związku z wprowadzeniem, w wyniku nowelizacji w 2018 r. ustawy o PN, rejestru zatruc nowymi narkotykami, w PSSE dostosowano w tym zakresie rozwiązania organizacyjne i techniczne polegające m.in. na wprowadzeniu systemu informowania o przypadkach zatruc poprzez moduł SMIOD-Zatrucia.

Zgodnie z pismem GIS z dnia 10 maja 2019 r.¹⁵, w którym zostały zawarte wnioski z narady Koordynatorów Zespołów ds. Nadzoru nad Środkami Zastępczymi Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej (WSSE), GIS zobowiązał się

¹³ Dz. U. poz. 1490; dalej: „nowelizacja ustawy o PN”.

¹⁴ Dalej: „Porozumienie z 26 listopada 2018 r.”.

¹⁵ Nr GIS-ŚZ-074-16/AK/18/14.

do wdrożenia modułu „Zatrucia” nowej wersji SMIOD do końca II kwartału 2019 r. Dane do nowych kont w systemie SMIOD zostały nadesłane w czerwcu 2019 r.

Pracownicy odpowiedzialni za wprowadzanie danych do poszczególnych zakładek systemu SMIOD, w tym wprowadzonych nowelizacją ustawy o PN, wykonywali te zadania za pośrednictwem przeglądarki internetowej oraz danych logowania otrzymanych z GIS. Dostęp do SMIOD mieli czterej pracownicy, po dwóch z Sekcji Epidemiologicznej oraz Sekcji Higieny Pracy.

System raportowania podejrzeń zatruc i zgonów do dnia zakończenia kontroli prowadzony był zarówno w formie elektronicznej (tabele excel), jak i w module „Zatrucia” w systemie SMIOD.

W związku z wdrożeniem do stosowania bazy SMIOD nie przeprowadzono żadnego szkolenia dla pracowników PSSE.

(akta kontroli str. 162-165)

1.4. Pracownikom PSSE, odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu przeciwdziałania dostępności nowych narkotyków zapewniono możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji. W okresie objętym kontrolą uczestniczyli oni w następujących konferencjach i szkoleniach zewnętrznych poruszających m.in. ww. tematykę:

- 1) w dniu 22 października 2018 r. – członek Zespołu uczestniczył w szkoleniu zorganizowanym przez GIS pt. „Dopalacze-adekwatne reagowanie na zagrożenia”;
- 2) w dniu 24 października 2018 r. – Dyrektor PSSE oraz zastępca koordynatora Zespołu uczestniczyli w V Wojewódzkiej Konferencji pt. „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu-powiedz NIE używkom”, zorganizowanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego–Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego;
- 3) w dniu 6 listopada 2018 r. – Dyrektor PSSE oraz dwóch członków Zespołu uczestniczyli w szkoleniu zorganizowanym przez Starostwo Powiatowe w Cieszynie pt.: „Nastolatek w XXI wieku, cyberświat, dopalacze. Jak mądrze rozmawiać z dzieckiem o cyberprzestrzeni i dopalaczach”;
- 4) w dniu 3 października 2019 r. – trzech członków Zespołu uczestniczyło w VI Wojewódzkiej Konferencji pn.: „Szkoła wolna od używek”, zorganizowanej przez WSSE oraz Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

(akta kontroli str. 272-275)

1.5. PPIS nie wprowadził wewnętrznych procedur dotyczących przechowywania zabezpieczonych nowych narkotyków lub produktów, co do których istnieje podejrzenie, że nimi są, i wskazał w złożonych wyjaśnieniach, że stosował wskazane przez GIS i określone w przepisach ogólnych procedury i rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa transportu, przyjmowania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania nowych narkotyków.

Miejscem przechowywania tych produktów była stalowa szafa pancerna zamykana na klucz, znajdująca się w pomieszczeniu, do którego dostęp mieli wyznaczeni pracownicy Stacji. Klucz do szafy przechowywany był przez pracowników, którym Dyrektor PSSE przyznał do niej dostęp. Łącznie do szafy miało dostęp czterech pracowników Stacji, w tym Dyrektor PSSE. W Stacji nie obowiązywała wewnętrzna procedura dotycząca transportu nowych narkotyków. Dyrektor PSSE w złożonych wyjaśnieniach wskazał m.in., że: „W związku z tym, iż w obowiązujących przepisach prawnych nie ustanowiono obowiązku sporządzenia procedury postępowania w tym zakresie, taki dokument nie został wydany. Niemniej jednak, osoby bezpośrednio wykonujące czynności w zakresie nadzoru nad środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi znają tok postępowania na okoliczność przechowywania i transportu powyższych środków m.in. wynikający

z Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie postępowania ze środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi, prekursorami kategorii 1, lub ich preparatami, oraz środkami zastępczymi¹⁶, publikacji zamieszczonej na stronie internetowej Głównego Inspektora Sanitarnego „Nowe narkotyki w Polsce”. Tryb postępowania określa także rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 31 maja 2016 r. w sprawie postępowania ze środkami odurzającymi, substancjami psychotropowymi, i ich preparatami, prekursorami kategorii 1, środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi w przypadku prowadzenia badań i szkoleń¹⁷ oraz nieaktualne już Porozumienie z dnia 26 października 2011 r. zawarte pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Szefem Służby Celnej, Komendantem Głównym Policji i Głównym Inspektorem Farmaceutycznym o współpracy w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych, w którym zawarto treści merytoryczne z przedmiotowego obszaru”. W trakcie oględzin zawartości szafy nie stwierdzono substancji podlegającej przechowywaniu. W ewidencji substancji przechowywanych w szafie do tego przeznaczonej nie odnotowano także faktu przechowywania takich substancji w okresie objętym kontrolą.

W okresie tym nie było przypadków transportu, przyjmowania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania nowych narkotyków. Prowadzone przez PPIS dwie sprawy dotyczące wprowadzania nowych narkotyków do obrotu nie wymagały przyjęcia ani zabezpieczenia środków będących przedmiotem postępowania, gdyż zostały on fizycznie zatrzymane i przechowywane w Dziale Centralnego Laboratorium Celno-Skarbowego w Otwocku i nie były przekazywane do PSSE w Cieszynie.

(akta kontroli str. 81-89, 162-165, 265)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie przyjęte przez PPIS rozwiązania organizacyjne umożliwiające prawidłową realizację zadań z zakresu ograniczenia dostępności nowych narkotyków.

OBSZAR

2. Działania w obszarze ograniczenia dostępności nowych narkotyków.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Intensywność działań PSSE w zakresie ograniczania dostępności nowych narkotyków w latach 2017-2020 (do 30 czerwca 2020 r.) zmniejszała się i obejmowała następujące czynności:

- 1) w latach 2017-2020 (do 30 czerwca 2020 r.) PPIS wydał pięć decyzji administracyjnych w przedmiocie nowych narkotyków. W 2017 r. wydano jedną decyzję dotyczącą wymierzenia kary pieniężnej w oparciu o art. 52a uopn pozostałe cztery wydano w 2019 r. W 2018 r. i 2020 r. PPIS nie wydał decyzji administracyjnych w tym zakresie;
- 2) w PSSE nie zabezpieczono żadnych produktów stanowiących nowe narkotyki produktów, nie pobrano próbek do badań laboratoryjnych i nie poniesiono żadnych kosztów z tego wynikających oraz nie niszczone żadnych produktów stanowiących nowe narkotyki nowych narkotyków;
- 3) według stanu na koniec lat 2017-2019 i 30 czerwca 2020 r. w PSSE nie pozostawały żadne opakowania produktów nowych narkotyków;

¹⁶ Poz. 738.

¹⁷ Poz. 845, ze zm.

- 4) w okresie 2017-2020 (do 30 czerwca 2020 r.) inne organy (Policja, prokuratura, KAS etc.) nie przekazały do PSSE spraw, celem prowadzenia postępowań związanych z odpowiedzialnością administracyjną w sprawach dotyczących wytwarzania środków zastępczych (lub nowych substancji psychoaktywnych);
- 5) w 2019 r. KAS przekazała dwie sprawy, celem prowadzenia postępowań związanych z odpowiedzialnością administracyjną w sprawach dotyczących wprowadzania do obrotu środków zastępczych (lub nowych substancji psychoaktywnych);
- 6) PPIS wydał jedną decyzję o nałożeniu kary pieniężnej za wytwarzanie lub wprowadzanie do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych na łączną kwotę 20 tys. zł, przy czym na dzień 30 czerwca 2020 r. nie wyegzekwowano nawet części tej kwoty. W dniu 10 marca 2017 r. wystawiono tytuł wykonawczy. Egzekucja prowadzona przez Urząd Skarbowy w Cieszynie była na dzień 30 czerwca 2020 r. nieskuteczna;
- 7) w latach 2017-2020 (do 30 czerwca 2020 r.) naczelnicy urzędów skarbowych nie występowali do PPIS o pokrycie kosztów prowadzonego postępowania egzekucyjnego, dotyczącego nałożonych kar pieniężnych;
- 8) w ww. okresie PPIS nie przeprowadzał kontroli podmiotów, w przypadku których zachodziło podejrzenie produkcji lub wprowadzania do obrotu nowych substancji psychoaktywnych i środków zastępczych;
- 9) PPIS nie wydawał decyzji dotyczących wstrzymania wytwarzania produktu lub wycofania go z obrotu (art. 44c ust. 1 ustawy o PN);
- 10) PPIS nie wydawał decyzji dotyczących zakazu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu, nakazu wycofania z obrotu. PPIS wydał dwie decyzje umarzające postępowania w sprawie zakazu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Postępowania te były prowadzone w oparciu o art. 44 c. ust.4. ustawy o PN;
- 11) w PSSE nie sporządzano zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa związanego z wytwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu nowych narkotyków, w tym związanych z bezpośrednim narażeniem życia lub zdrowia ludzi;
- 12) w związku z brakiem wniosków nie przeprowadzano kontroli dotyczących sprawdzenia zgodności wniosku, o którym mowa w art. 40a ust. 3 i ust. 4 ustawy o PN na prowadzenie działalności przez przedsiębiorcę w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzania do obrotu nowej substancji psychoaktywnej ze stanem faktycznym oraz nie wykonywano kontroli dotyczących sprawdzenia przestrzegania przepisów ustawy przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia (art. 40a ustawy o PN);
- 13) w latach 2017-2020 (do 30 czerwca 2020 r.) wykazano w sprawozdaniach przesyłanych do WSSE 19 zarejestrowanych przypadków podejrzeń zatrucić środkami zastępczymi/nowymi substancjami psychoaktywnymi. W 2017 r. odnotowano 12 przypadków, w 2018 r. odnotowano pięć przypadków, w 2019 r. dwa przypadki, zaś w 2020 r. nie odnotowano żadnego przypadku tego typu;
- 14) w latach 2017-2020 (do 30 czerwca 2020 r.) nie zarejestrowano przypadków zgonów mogących mieć związek z użyciem środków zastępczych/nowych substancji psychoaktywnych.

(akta kontroli str. 141-142, 230-232)

Jako przyczyny zmniejszenia się intensywności działań PSSE w zakresie przeciwdziałania wytwarzaniu i wprowadzaniu do obrotu nowych narkotyków na terenie powiatu cieszyńskiego PPIS wskazał zmianę przepisów z 2018 r., która spowodowała, iż nowe substancje psychoaktywne objęto kontrolą analogiczną jak środki odurzające i substancje psychotropowe. W efekcie powyższego postępowania prowadzone były przez organy ścigania, a organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej pozostawiono jedynie działania dotyczące odpowiedzialności administracyjnej tylko w zakresie środków zastępczych. W okresie objętym kontrolą nie odnotowano żadnego przypadku wprowadzania do obrotu nowych narkotyków.

(akta kontroli str.391-392)

2.2. W 2019 r. miały miejsce dwa przypadki¹⁸ zgłoszenia przez podmioty lecznicze zatruc środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną, tj.: w dniach 27 i 30 maja 2019 r. Podmiot leczniczy - ZZOZ w Cieszynie - zdarzenie z 27 maja zaraportował do PSSE w tym samym dniu, a zdarzenie z 30 maja zaraportowano w dniu 31 maja 2019 r. Raporty do PSSE przesłano drogą mailową.

PSSE, realizując dyspozycję art. 30a ust. 5 ustawy o PN, udostępnił ww. zgłoszenia na dwa sposoby:

- 1) do WSSE w Katowicach drogą mailową w ramach meldunku w ww. sprawie zatruc w dniu 3 czerwca 2019 r. (tj. w poniedziałek – w pierwszym dniu roboczym po zgłoszeniu drugiego przypadku). Przesłano ww. meldunek zgodnie z zaleceniem GIS z dnia 10 maja 2019 r., według którego meldunki tego typu składane miały być w cyklu dwutygodniowym w terminach do 1 i 15 każdego miesiąca. Meldunki były sporządzone według zalecanego wzoru,
- 2) w dniu 4 listopada 2019 r. zostały wpisane obydwie ww. przypadki zdarzeń w systemie SMIOD w zakładce „Zatrucia” prowadzonym przez GIS. Wpis do systemu dokonano z opóźnieniem. Szczegółowo nieprawidłowość tę opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 60-69, 143-161)

Informacje z podmiotów leczniczych dotyczące zgłoszenia zatruc nowymi narkotykami otrzymywane drogą mailową nie była wpisywane do ewidencji korespondencji przychodzącej do PSSE. Szczegółowo nieprawidłowość tę opisano w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str.146-149, 156, 340-343)

2.3. W związku z nowelizacją w 2018 r. ustawy o PN, nakładającej m.in. na podmioty wykonujące działalność leczniczą obowiązek zgłaszania PSSE przypadków zatruc nowymi narkotykami, PPIS w dniu 20 sierpnia 2018 r. skierował do tych podmiotów pismo informujące (w formie wytycznych) o obowiązkach wynikających z art. 30a ustawy o PN, tj. zgłaszania wystąpienia:

- 1) zatrucia/podejrzenia zatrucia środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną;
- 2) zgonu, którego przyczyną mogło być lub było zatrucie środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną.

W piśmie określono także sposób przekazywania informacji oraz załączono wzór raportu. Informacje te zostały przekazane drogą elektroniczną do Szpitala Śląskiego, Cieszyńskiego Pogotowia Ratunkowego, Cieszyńskiego Ośrodka Patomorfologii „Intra” oraz podmiotów wykonujących działalność leczniczą w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

¹⁸ Ustalono na podstawie szczegółowego badania wszystkich dwóch przypadków z roku 2019 (zbadano 100% przypadków z całego roku).

Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w piśmie¹⁹ z 10 sierpnia 2018 r. poinformował podległych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych, że tryb raportowania zgłoszeń oraz zakres danych winien być zgodny z formularzem, oraz że od 21 sierpnia 2018 r. zgłoszeń należy dokonywać zgodnie z nowelizowanymi przepisami i wytycznymi GIS. PPIS podał, że monitorowano przesyłanie informacji do PSSE na bieżąco.

PPIS nie otrzymywał od podmiotów wykonujących działalność leczniczą informacji o problemach występujących w realizacji obowiązków zgłaszania.

(akta kontroli str. 161, 214, 218-229)

2.4. W okresie od 21 sierpnia 2018 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych NIK, w PSSE prowadzono dwie sprawy, w ramach których prowadzono cztery (po dwa) postępowania administracyjne w sprawie podejrzenia wprowadzania do obrotu środków zastępczych. Obydwa postępowania dotyczyły ujawnienia w styczniu 2019 r. przez Pion Operacji Logistycznych Region Dystrybucji w Warszawie Poczty Polskiej SA w Warszawie w trakcie przeprowadzonych kontroli celnych przesyłek pocztowych do odbiorców z terenu działania PPIS w Cieszynie, substancji podejrzewanych o bycie środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną lub narkotyczną. Po wykonaniu badań w próbkach stwierdzono obecność związku chemicznego stanowiącego środek zastępczy. Prowadzenie postępowań związanych z ujawnieniem wprowadzania do obrotu środków zastępczych przekazano do PSSE w Cieszynie. W wyniku przeprowadzonych postępowań PPIS wydał cztery decyzje administracyjne (dwie dotyczyły umorzenia postępowania w sprawie podejrzenia wprowadzania do obrotu środków zastępczych i dwie dotyczyły postępowania w sprawie przypadku na rzecz Skarbu Państwa oraz o zniszczeniu na koszt Skarbu Państwa zatrzymanych środków zastępczych). Szczegółowym badaniem objęto wyżej wymienione dwie sprawy. Jedna z czterech decyzji (z dnia 9 grudnia 2019 r.) o przypadku na rzecz Skarbu Państwa oraz o zniszczeniu na koszt Skarbu Państwa zatrzymanych substancji o nazwie: 5-(4-fluorofenyl)-4-metylo-4,5-dihydro-1,3-oksazol-2-aminy (pF-4metyloaminoreksu) została wydana z naruszeniem ustawy o PN, co szczegółowo opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Pozostałe decyzje wydane zostały prawidłowo.

W wyżej opisanych przypadkach nie nakładano kar pieniężnych²⁰.

(akta kontroli str. 260-271)

2.5. W okresie objętym kontrolą na terenie działania PPIS nie było przedsiębiorców, ubiegających się o zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie wytwarzania, przetwarzania, przerabiania, przywozu, wywozu, wewnątrzwspólnotowej dostawy lub wewnątrzwspólnotowego nabycia oraz wprowadzania do obrotu nowych substancji psychoaktywnych. Do PSSE nie wpłynęły od Prezesa Biura do spraw Substancji Chemicznych kopie złożonych przez ww. przedsiębiorców wniosków, na podstawie których organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej miałyby dokonać sprawdzenia zgodności wniosku z ustalonym w wyniku kontroli stanem faktycznym. W związku z tym nie wystąpiła potrzeba przeprowadzenia kontroli w ww. zakresie.

(akta kontroli str. 233)

2.6. W okresie objętym kontrolą nie ujawniono przypadków wprowadzenia do obrotu nowych narkotyków i w związku z tym nie kierowano do organów ścigania zawiadomień o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

(akta kontroli str. 212, 215)

2.7. W kontrolowanym okresie nie wystąpiły przypadki, w których PPIS nie podjął postępowania w związku z przekazanymi informacjami (dokumentami, produktami)

¹⁹ Znak: NS-EP.021.39.2018.

²⁰ W okresie objętym kontrolą nie nakładano kar pieniężnych..

o ujawnieniu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych przez inne podmioty. Odnotowano natomiast przypadek sporu kompetencyjnego pomiędzy PPIS w Cieszynie a PPIS w Warszawie, co do właściwości miejscowej prowadzenia postępowania. Przedmiotem spornej sprawy było ujawnienie, w wyniku kontroli celnej przeprowadzonej na terenie Pionu Operacji Logistycznych Region Dystrybucji w Warszawie Poczty Polskiej SA w Warszawie, związku chemicznego stanowiącego środek zastępczy w przesyłce pocztowej z Holandii do Polski, której adresatem był mieszkaniec powiatu cieszyńskiego. W dniu 7 marca 2019 r. wpłynęło do PPIS w Cieszynie pismo od PPIS w m.st. Warszawie przekazujące, zgodnie z właściwością miejscową, z przywołaniem art. 21 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego*²¹, akta ww. sprawy.

Dnia 25 marca 2019 r. PPIS w Cieszynie w odpowiedzi na powyższe pismo, powołał się na art. 44d i art. 52a ustawy o PN oraz art. 27c ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej²², jak również stanowisko Departamentu Prawnego GIS i uznał, iż brak jest podstaw prawnych²³ do prowadzenia przedmiotowej sprawy przez Stację i zwrócił całość dokumentacji do PPIS w m.st. Warszawie. Dnia 6 czerwca 2019 r. PPIS w m.st. Warszawie ponownie przekazał akta sprawy (ponownie powołując się na art. 21 Kpa.). Ostatecznie postępowanie – w wyniku uzgodnień z GIS - zostało wszczęte przez PPIS w Cieszynie i było prowadzone do jego zakończenia tj. wydania decyzji administracyjnych.

(akta kontroli str.279-285)

2.8. W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki, kiedy PPIS, pomimo otrzymania od innych organów (Policji, prokuratury, KAS etc.) materiałów do prowadzenia spraw z zakresu środków zastępczych, w tym wyników badań, wskazujących, że zabezpieczone produkty są środkami zastępczymi kierował do powtórnej analizy laboratoryjnej przekazany materiał, celem prowadzenia postępowań administracyjnych, w tym dotyczącego wymierzenia kary pieniężnej.

(akta kontroli str. 216)

2.9. Rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2 oraz obowiązywanie ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych²⁴ nie wpłynęło w 2020 r. na sprawność działania PPIS w zakresie zadań związanych z nowymi narkotykami, gdyż w roku 2020 nie wpłynęły żadne informacje z podmiotów leczniczych o wystąpieniu przypadków zatruc nowymi narkotykami, prób wyprodukowania i wprowadzenia do obrotu nowych narkotyków. Jak wyjaśnił PPIS: „Wszyscy pracownicy PSSE w Cieszynie podejmowali działania związane z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Pozostała działalność została ograniczona do niezbędnego minimum.”

W PPIS podał ponadto, że: „W okresie kryzysowej sytuacji walki z epidemią, nie zaistniała sytuacja wymagająca podjęcia natychmiastowych działań w celu ograniczenia rynku nowych narkotyków. Działalność oświatowa nie była prowadzona z uwagi na sytuację epidemiologiczną w kraju. Wszyscy pracownicy zostali oddelegowani do działań związanych z walką z epidemią. Ponadto, w związku z zachorowaniem pracowników PSSE Cieszyn na COVID-19 doszło do

²¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 256 tj., dalej: „Kpa”.

²² Dz. U. z 2019 r. poz. 59, dalej: „ustawa o PIS”.

²³ PPIS powołał się na „stanowisko Departamentu Prawnego GIS znak GIS-PR-078-24/11B/12. W piśmie tym stwierdzono, iż wobec produktów będących środkami zastępczymi przejętymi przez organ celny dokonujący kontroli celnej, nie można skorzystać z uprawnień określonych w art. 52a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz art. 27c ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Natomiast art. 44 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii określa sposób postępowania organu celnego ze środkiem zastępczym zatrzymanym w obszarze celnym, jako jedyne organu uprawnionego w tym zakresie.”

²⁴ Dz. U. poz. 374, ze zm.

zamknięcia stacji, obowiązki przejęła PSSE Bielsko-Biała, raporty dotyczące zatruć w tym okresie nie były przesyłane. W okresie epidemii nie wpłynęły do stacji zgłoszenia dotyczące zatruć. W przypadku wystąpienia sytuacji wymagających podjęcia natychmiastowych działań PPIS wystąpiłby o wsparcie personalne celem realizacji ustawowych działań.”

(akta kontroli str. 60-69, 216)

2.10. W PSSE nie podejmowano działań na rzecz ograniczenia dostępności nowych narkotyków w cyberprzestrzeni. Zagadnienie to zostało szerzej opisane w pkt. 3.2. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str.117-140, 217)

2.11. W okresie objętym kontrolą do PSSE nie wpłynęły skargi, wnioski, prośby o interwencję oraz petycje związane z nowymi narkotykami .

(akta kontroli str. 75-80)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- 1) Wbrew obowiązkowi wynikającemu z art. 30a ust. 5 ustawy o *PN* w PSSE nie zapewniono niezwłocznego przekazania informacji o zatruciach w systemie SMIOD.

Informację z podmiotu leczniczego dotyczącą zgłoszenia zatruć środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną albo podejrzenia wystąpienia takich zatruć albo zgonów, których przyczyną mogło być lub było zatrucie środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną otrzymano z podmiotu leczniczego w 2019 r. dwukrotnie: pierwszą w dniu 27 maja (dotyczyła zdarzenia z tego samego dnia) i drugą w dniu 31 maja 2019 r. (dotyczyła zdarzenia z dnia 30 maja 2019 r.). Do systemu informatycznego SMIOD obydwa omawiane przypadki zdarzeń zostały wpisane w dniu 4 listopada 2019 r. tj. z opóźnieniem 157-dniowym, licząc od dnia otrzymania informacji z ZZOZ w Cieszynie.

Jak wynika z wyjaśnień A.P. - pracownika Oddziału Nadzoru Sanitarnego Sekcji Epidemiologii, odpowiedzialnej za powstanie opóźnienia - loginy pozwalające na wprowadzanie danych do SMIOD otrzymano 28 czerwca 2019 r., a wpisu do SMIOD w terminie wskazanym przez GIS nie wykonano przez niedopatrzenie. Wpis ten został uzupełniony w dniu 4 listopada 2019 r.

GIS w piśmie z dnia 7 sierpnia 2018 r. wskazał, że: *Po otrzymaniu zgłoszenia od podmiotu wykonującego działalność leczniczą lub podmiotu przeprowadzającego badanie pośmiertne, administrator SMIOD w PSSE niezwłocznie, lecz nie później niż następnego dnia roboczego, wprowadza dane do modułu SMIOD - „Zatrucia”.*

(akta kontroli str. 60-69, 143-161)

W złożonych wyjaśnieniach PPIS podał, że *„do tej pory nie występowały trudności w funkcjonowaniu procesu przyjmowania, gromadzenia i udostępniania informacji o zatruciach. Pewnym problemem są jednak ograniczone zasoby personalne w sekcjach, tj. w sekcji ONS-HP 2 osoby, a w sekcji ONS-EP 4 osoby, co w połączeniu z absencją chorobową powoduje znaczące obciążenie obowiązkami pozostałych osób. Pragnę wyjaśnić, iż osoby zajmujące się środkami zastępczymi są odpowiedzialne również za inne obszary z zakresu epidemiologii, higieny pracy i oświaty zdrowotnej.”*

(akta kontroli str.211, 214)

NIK wskazuje, że, niezależnie od absencji chorobowych pracowników, na kierownika jednostki ciąży obowiązek zapewnienia ciągłości realizacji jej zadań, a przed otrzymaniem loginów funkcjonowała poprzednia wersja systemu SMIOD, która również umożliwiała wprowadzanie danych.

- 2) Ww. zgłoszenia z dnia 27 i 31 maja 2019 r. nie zostały zarejestrowane w ewidencji korespondencji przychodzącej do PSSE.

Pracownik z Sekcji Epidemiologii odpowiedzialny za wprowadzanie do systemu SMIOD zgłaszanych mu przypadków zatruc, nie przekazał ww. korespondencji dotyczącej zatruc bądź ich podejrzeń, która wpłynęła bezpośrednio na jego skrzynkę email do rejestracji korespondencji przychodzącej w PSSE. Stanowiło to naruszenie § 2 punkt 3 Zarządzenia PPIS Nr 6/2004 R z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie wprowadzenia w PSSE w Cieszynie instrukcji kancelaryjnej, zgodnie z którą wszystkie przesyłki tzw. specjalne, w tym także emaile, powinny być opieczętowane i zarejestrowane w ewidencji korespondencji.

Osoba odpowiedzialna za nieprzekazanie dokumentu do rejestracji w ewidencji korespondencji przychodzącej wyjaśniła, iż nieprawidłowość ta powstała przez niedopatrzenie.

(akta kontroli str.146-149, 156, 340-343)

- 3) PPIS wszczął postępowanie i wydał decyzję orzekającą o przepadku na rzecz Skarbu Państwa środka zastępczego oraz o zniszczeniu na koszt Skarbu Państwa substancji pomimo, że w momencie wszczęcia postępowania w tej sprawie substancja chemiczna będąca przedmiotem postępowania był nową substancją psychoaktywną i nie powinien być przedmiotem postępowania prowadzonego przez PPIS.

W dniu 6 stycznia 2019 r. Poczta Polska SA w Warszawie ujawniła skierowaną do mieszkańca powiatu cieszyńskiego przesyłkę pocztową zawierającą środek zastępczy pF-4-metyloaminoreks. W dniu 21 sierpnia 2019 r., Minister Zdrowia wydał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych. Rozporządzenie, które weszło w życie dnia 27 września 2019 r., zmieniło rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych²⁵. Na mocy tej zmiany substancja będąca przedmiotem postępowania znalazła się w wykazie nowych substancji psychoaktywnych. Pomimo tego w dniu 30 października 2019 r. PPIS wszczął z urzędu postępowanie administracyjne zakończone w dniu 9 grudnia 2019 r. wydaniem przez PPIS decyzji²⁶ o przepadku na rzecz Skarbu Państwa oraz o zniszczeniu na koszt Skarbu Państwa zatrzymanych środków zastępczych. Osobą odpowiedzialną był PPIS, który wyjaśnił, że przyczyną wydania decyzji było niedopatrzenie, które mogło być spowodowane toczącym się wcześniej postępowaniem w sprawie podejrzenia wprowadzania do obrotu przedmiotowej substancji. Zdaniem NIK, ww. decyzję tę wydano z naruszeniem przepisu ustawy o PN wskazanego w decyzji, który nie mógł mieć zastosowania do substancji niebędących środkiem zastępczym w chwili zakończenia postępowania.

(akta kontroli str. 260-271, 282-284, 371-378, 395-396)

²⁵ Dz.U z 2018, poz.1591 ze zm.

²⁶ PPIS decyzję tę podjął powołując się na art. 4 pkt 27, art. 44b ust. 1 pkt 1, art. 44c ust.4 ustawy o PN.

OCENA CZĄSTKOWA

PPIS podejmował działania zmierzające do ograniczenia dostępności nowych narkotyków w zakresie posiadanych uprawnień i kompetencji, które polegały m. in. na rejestracji przypadków zatruc i podejrzeń zatruc tymi środkami, których przyczyną mogło być albo było zatrucie nowymi narkotykami oraz wydawaniu decyzji administracyjnych w przedmiocie nowych narkotyków. Ograniczenia funkcjonowania Stacji związane z epidemią COVID-19 nie miały istotnego wpływu na kontrolowaną działalność, gdyż czasie jej trwania na terenie działania Stacji nie wystąpiły przypadki zatruc nowymi narkotykami, prób wyprodukowania i wprowadzenia do obrotu nowych narkotyków.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na niewpisaniu do ewidencji korespondencji przychodzącej do PSSE przypadków zatruc nowymi narkotykami, nieterminowym ich przekazywaniu w systemie SMIOD oraz wydaniu decyzji z naruszeniem ustawy o PN

OBSZAR

3. Współpraca z innymi organami administracji publicznej w obszarze ograniczenia dostępności nowych narkotyków.

Opis stanu faktycznego

3.1. W ramach współpracy innymi organami administracji publicznej z oraz policją w zakresie przeciwdziałania dostępności nowych narkotyków, PPIS podejmował współdziałanie m.in. z:

- 1) Komendą Powiatową Policji (KPP) w Cieszynie – podstawą nawiązania współpraca były Porozumienia z 2011 r. i 2018 r. oraz pisma z dnia 16 grudnia 2016 r. oraz 21 lutego 2017 r. skierowane do PPIS z prośbą o wzięcie udziału w przedmiotowych działaniach, polegających na wytypowaniu i kontroli punktów dystrybucji środków zastępczych na terenie powiatu cieszyńskiego - ustalono z KPP, iż przedstawiciele Policji poinformują PSSE o konieczności udziału w kontroli w razie stwierdzenia wprowadzania do obrotu środków zastępczych – w okresie objętym kontrolą KPP nie informowała o przypadkach rozpoznania punktów dystrybucji środków zastępczych;
- 2) Starostwem Powiatowym w Cieszynie – współpraca dotyczyła m.in.:
 - współudziału PSSE w organizacji powiatowej kampanii profilaktycznej „Żyj bez Uzależnień” w latach 2018 i 2019. W roku 2018 r. zaangażowanych w kampanię było 70 uczniów i opiekunów z 11 szkół, zaś w roku 2019 r. liczba uczestników wzrosła do 100 osób z 17 szkół podstawowych i ponadpodstawowych; udziału PPIS w komisji oceniającej scenki teatralne o ww. tematyce; dystrybucji materiałów edukacyjnych do szkół „Dopalacze Wypalacze -Groźne narkotyki”; prezentacji narko i alko-gogli;
 - udziału pracowników PSSE w spotkaniach pedagogów szkół podstawowych i ponadpodstawowych (w dniach 10 września 2018 r. i 5 września 2019 r.), w ramach których przedstawiono i omówiono oferty programów edukacyjnych realizowanych przez PPIS w roku szkolnym 2018/2019 i 2019/2020. W roku 2018 i 2019 w ww. spotkaniach uczestniczyło łącznie 50 nauczycieli i pedagogów;
 - współudziału PSSE w akcji profilaktycznej pn. „Wakacyjny Tydzień Zdrowia” w Ustroniu w dniach 1-5 lipca 2019 r., w ramach której przeprowadzono pokaz spotów z kampanii pt. „Narkotyki i dopalacze zabijają”, prezentowano alko i narkogogle oraz dystrybuowano materiały edukacyjne. W akcji uczestniczyła społeczność lokalna i turyści w liczbie ok. 1.000 osób;

- współdziałaniu PSSE w akcji profilaktycznej pn. "Dzień Chemii 2019" w Cieszynie w dniu 9 października 2019 r., w ramach której pracownicy Stacji obsługiwali punktu „podchodów chemicznych” w PSSE, prezentowali alko i narkogogle, dystrybuowano materiały edukacyjne. W akcji wzięła udział młodzież szkół ponadpodstawowych, opiekunowie i przedstawiciele współorganizatorów tj. ok.60 osób.
- 3) Urzędami miast i gmin na terenie powiatu cieszyńskiego jako organami prowadzącymi placówki oświatowe. Współpraca ta polegała m.in. na:
- przesłaniu przez PSSE w czerwcu 2019 r. do jednostek samorządu terytorialnego. materiałów informacyjnych nt. skutków zdrowotnych wynikających ze stosowania substancji psychoaktywnych. W 12 urzędach ww. materiały zostały zamieszczone na stronach internetowych urzędów;
 - szkoleniu koordynatorów programu „Smak życia czyli debata o dopalaczach”. W dniu 15 listopada 2018 r. w szkoleniu wzięło udział 16 koordynatorów, a w dniu 30 stycznia.2020 r. – 17. W roku szkolnym 2018/2019 do realizacji programu zgłosiło się 41 szkół i wzięło w nim udział 2.469 uczniów i 647 rodziców. W roku 2019/2020 zgłosiły się 23 szkoły i wzięło w nim udział 1.212 uczniów i 220 rodziców;
 - rozpropagowaniu w czerwcu 2019 r. przez pracowników PSSE w 18 szkołach ponadpodstawowych ogólnopolskiej kampanii pt. "Narkotyki i dopalacze zabijają",
- 4) Urzędem Miasta Cieszyn – podczas zawodów łyżwiarskich pn. "Łyżwiarski Piruet", które odbyły się w dniach 2-3 marca 2019 r. pracownicy PSSE dystrybuowali materiały informacyjne dot. profilaktyki uzależnień. W zawodach uczestniczyło 100 zawodników z opiekunami z 13 klubów łyżwiarskich.
- 5) Szkołami na terenie powiatu, w ramach zadań własnych PSSE, Sekcja Oświaty Zdrowotnej przeprowadziła pogadanki w ramach akcji „Bezpieczne Ferie”. W latach 2019 i 2020 przeprowadzono po cztery pogadanki, w których udział wzięło odpowiednio 160 i 70 osób. W dniu 10 września 2019 r. przeprowadzono prelekcję dla rodziców uczniów klas VI-VII szkoły podstawowej, w ramach której wspólnie z KPP zaprezentowano atrapy najpopularniejszych na rynku substancji psychoaktywnych oraz przedmioty do rozdrabniania, przechowywania i przyjmowania środków odurzających;

PPIS, w sprawie współpracy PSSE z innymi organami administracji publicznej w obszarze ograniczenia dostępności nowych narkotyków, wyjaśnił m.in., że nie odnotowano odmowy współpracy z PPIS w powyższym zakresie. Jednocześnie wskazał, że: *Miały miejsca sytuacje, w których dyrektorzy szkół nie podejmowali się ponownej realizacji programu pn. „Smak życia czyli debata o dopalaczach”.* Tłumaczył to tym, że: *Program jest obszerny, wymagający poświęcenia dużej ilości godzin lekcyjnych. W szkołach brakuje przedmiotu do realizacji programów zdrowotnych. W związku z pandemią koronawirusa SARS-CoV- 2 i zamknięciem placówek oświatowych od dnia 11 marca br. realizacja programu „Smak życia czyli debata o dopalaczach” nie była możliwa. Wiele placówek planowało jej realizację przed wakacjami.* Wskazał również, że: *Brak środków finansowych na działalność profilaktyczną, sprzęt, skromne warunki lokalowe Stacji i niewystarczająca obsada kadrowa ograniczają nasze możliwości w zastosowaniu innych form i metod pracy (np. warsztatów, szkoleń, konkursów dla młodzieży). Szkoły zgłaszają potrzebę prowadzenia zajęć profilaktycznych przez wykwalifikowane osoby z zewnątrz. W świetle zaistniałej sytuacji epidemicznej właściwa byłaby realizacja programów i szkoleń w formie e-learningowej (programów ogólnopolskich opracowanych przez GIS).*

(akta kontroli str. 345-358, 362-390)

3.2. Zgodnie z § 2 Porozumienia z 2018 r. współpraca w celu wczesnego rozpoznawania i ostrzegania o zagrożeniach miała być realizowana przez Strony porozumienia zgodnie z zakresem posiadanych uprawnień ustawowych i kompetencji, zarówno na szczeblu krajowym jak przy współpracy z jednostkami organizacyjnymi podległymi Stronom, zgodnie z ich właściwością rzeczową i miejscową. PPIS podjął działania celem realizacji części postanowień Porozumienia z 2018 r., tj. m.in. w zakresie nw. zapisów porozumienia:

- rejestracji przypadków zatruc/podejrzeń zatruc/zgonów (§ 2 pkt 1) – w dniu 20 sierpnia 2018 r. do podmiotów wykonujących działalność leczniczą²⁷ zostało wysłane pismo informujące o obowiązkach wynikających z art. 30a. ustawy o PN, tj. zgłaszania wystąpienia: zatrucia/podejrzenia zatrucia środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną; zgonu, którego przyczyną mogło być lub było zatrucie środkiem zastępczym lub nową substancją psychoaktywną; (działania w tym zakresie zostały szerzej opisane w pkt. 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
- przekazywania informacji mogących przyczynić się do lepszego rozeznania sytuacji na terenie działania, gdzie wzrasta zagrożenie (§ 2 pkt 2 lit. a):
 - w dniu 15 lutego 2019 r. wystosowano pismo do KPP celem ustalenia czy mieszkańiec powiatu cieszyńskiego był notowany przez organy ścigania pod kątem handlu substancjami psychoaktywnymi. Otrzymałą odpowiedź przekazano do PSSE w Warszawie (działania w tym zakresie zostały szerzej opisane w pkt. 2.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego);
 - przekazano informację Prokuraturze Rejonowej w Cieszynie w zakresie zabezpieczanych substancji psychoaktywnych o wskazanych przez nią nazwach;
- współdziałania w ramach Zespołu ds. oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia i życia ludzi związanych z użyciem nowych substancji psychoaktywnych i rekomendowania Ministrowi Zdrowia zmian w przepisach (§ 2 pkt 3) – jak wyjaśnił PPIS, wszelkie informacje w tym zakresie były przekazywane kaskadowo do PSSE z WSSE;
- współpracy w ramach postępowań administracyjnych dotyczących wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych (§ 3 pkt 1):
 - w związku z pismem PPIS w Warszawie z dnia 8 lutego 2019 r. z prośbą o ustalenie czy mieszkaniec powiatu cieszyńskiego, który był adresatem przesyłki zawierającej środek zastępczy, był notowany przez organy ścigania pod kątem handlu substancjami psychoaktywnymi, PPIS zwrócił się do KPP w celu uzyskania powyższych informacji. Uzyskaną odpowiedź przekazano do PSSE w Warszawie w dniu 25 lutego 2019 r.;
 - PPIS w Żywcu, na podstawie art. 52 Kpa, dwukrotnie zwrócił się do PPIS z prośbą o udzielenie pomocy prawnej w sprawie o podejrzenie wprowadzania do obrotu na terenie RP środków zastępczych i przesłuchanie wskazanych w piśmie osób – mieszkańców powiatu cieszyńskiego. W PSSE sporządzono trzy protokoły z przesłuchań ww. osób, które następnie zostały przekazane do PPIS w Żywcu;
- kształtowania prawidłowej praktyki dotyczącej kwalifikacji prawnej czynów związanych z wprowadzaniem do obrotu nowych substancji psychoaktywnych i środków zastępczych oraz analiza prowadzonych postępowań karnych (§ 3 pkt 3) – zgodnie z wyjaśnieniami PPIS: *każda sprawa konsultowana jest na bieżąco z radcą prawnym*. W okresie objętym

²⁷ Szpital Śląski, Cieszyńskie Pogotowie Ratunkowe, Cieszyński Ośrodek Patomorfologii „Intra” oraz podmioty wykonujące działalność leczniczą w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

kontrolą PSSE otrzymała dwukrotnie wytyczne od GIS w ww. sprawie, tj. w dniu 21 sierpnia 2019 r. dotyczące kwestii związanej z przekazywaniem akt sprawy w przedmiocie ujawnienia przez Urząd Celno-Skarbowy środków zastępczych oraz w dniu 19 października 2018 r. dotyczące możliwości nakładania kar pieniężnych przewidzianych w art. 52 ustawy o PN;

Pozostałej części aktywności przewidzianych Porozumieniem²⁸ nie podejmowano z uwagi na brak wystąpienia w kontrolowanym okresie przypadków uzasadniających to działanie.

Na temat monitorowania i wymiany informacji dotyczących ujawnionych stron internetowych, na których oferowane są do sprzedaży nowe substancje psychoaktywne i środki zastępcze (§ 2 pkt 5) PPIS wyjaśnił, że: „(...) w przypadku stron internetowych występują znaczne trudności w ustaleniu podmiotów odpowiedzialnych za sprzedaż internetową, gdyż ich serwery często znajdują się poza granicami UE.” Dodatkowo PPIS wskazał: „(...) zatrudnienie dodatkowych pracowników umożliwiłoby ich specjalizację w tym zakresie. (...) biorąc pod uwagę konieczność posiadania dużej wiedzy informatycznej w ustalaniu podmiotów (wprowadzających do obrotu nowe narkotyki za pośrednictwem internetu) oraz fakt iż w PSSE w Cieszynie informatyk (zatrudniony na umowę zlecenie) zajmuje się głównie obsługą techniczną sprzętu oraz urządzeń. Obecny budżet uniemożliwia zatrudnienie informatyka na pełny etat. Dodatkowo PPIS wyjaśnił, że: (...) w chwili obecnej PSSE w Cieszynie nie posiada odpowiedniego łącza internetowego (zbyt mała przepustowość), co stanowi również utrudnienie w planowaniu działań w tym zakresie (PSSE jest w trakcie zmiany lokalizacji)(...)”.

(akta kontroli str. 71-74, 345-358, 393-394)

Stwierzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie działania PPIS związane z współpracą z organami administracji publicznej w obszarze ograniczenia dostępności nowych narkotyków.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na:

- Uwagi
- 1) potrzebę zapewnienia niezwłocznego wprowadzania do modułu SMIOD - „Zatrucia” zgłoszeń po otrzymaniu ich od podmiotu wykonującego działalność leczniczą lub podmiotu przeprowadzającego badanie pośmiertne’
 - 2) obowiązek wprowadzania do ewidencji korespondencji przychodzącej również korespondencji otrzymywanej w formie maili,
 - 3) konieczność uwzględniania aktualizacji w wykazie substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych w toku prowadzonych postępowań administracyjnych.

Wniosek

oraz wnosi o przeprowadzenie weryfikacji zasadności pozostawiania w obrocie prawnym decyzji wydanej z naruszeniem ustawy o PN.

²⁸ przekazywanie informacji o obecności stwierdzonych nowych narkotyków w zabezpieczonych do badań laboratoryjnych produktach lub materiale biologicznym (§ 2 pkt 2 lit. b); monitorowanie i wymiany informacji nt. ujawnionych stron internetowych, na których oferowane są do sprzedaży nowe środki psychotropowe (§ 2 pkt 5); organizowanie spotkań i szkoleń służących realizacji działań dotyczących monitorowania i wymiany informacji nt. ujawnionych stron internetowych, na których oferowane są do sprzedaży nowe środki psychotropowe (§ 2 pkt 6); wymiana informacji i działań w przypadkach przywozu na terytorium RP środków zastępczych (§ 3 pkt 2); podejmowania działań zmierzających do ograniczenia sprzedaży nowych substancji psychotropowych lub środków zastępczych za pośrednictwem stron internetowych (§ 3 pkt 4); organizowania spotkań i szkoleń służących realizacji działań w zakresie ograniczenia sprzedaży nowych substancji psychotropowych lub środków zastępczych za pośrednictwem stron internetowych (§ 3 pkt 5).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 *ustawy o NIK*, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 *ustawy o NIK*, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 *ustawy o NIK*, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 17 listopada 2020 r.

Kontroler

Aleksander Górniak
Główny specjalista
kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....